

DOKTORAT U CHICAGU Amerikanka u projektu posvećenom ve

piše Patricia Kiš

“Najviše me fasciniralo platno kojim je Vlaho Bukovac debitirao na Pariškom salonu 1878. godine ‘Crnogorka na obrani’. To je vrlo ambiciozan rad koji istodobno zadovoljava i zahtjeve povijesnog slikarstva i ideološke imperativne onih koji su Bukovca podržavali iz njegove domovine.

Sliku, nažalost, nisam nikada vidjela uživo, nije nikada bila javno izlagana”, govori američka povjesničarka umjetnosti Rachel Rossner koja je na Sveučilištu u Chicagu doktorirala upravo na temi Bukovca. Spomenuta se slika, prizor žene u tradicionalnoj odjeći s nožem u ruci naime, nalazi u jednoj privatnoj kolekciji i ne izlaže se.

Rossner je suradnica na izložbama koju priprema Galerija Klovićevi dvori, zajedno s kućom Bukovac iz Cavtata, posvećenima ovom umjetniku. Riječ je o tri izložbe koje će se kroz tri godine godine održati u ovoj galerijskoj kući prateći isto toliko razdoblja u razvoju cavtatskog umjetnika. Prvom je izložbom obuhvaćeno djelovanje Vlaha Bukovca u Francuskoj: u Parizu, te u Engleskoj: u Londonu, Liverpoolu i Harrogateu i otvorit će se u siječnju. Kustosice su Lucija Vuković iz Kuće Bukovac, Petra Vugrinec iz Klovićevih dvora, a uz njih su i Rachel Rossler, Alex Kidson, koji se bavi Bukovčevim engleskim opusom, Radoslav Tomić i Igor Borozan.

U POPRAVNOM DOMU Američku povjesničarku umjetnosti pitam kako se početno zainteresirala za rad ovog umjetnika: “Naišla sam na Bukovčev ciklus povijesnih slika iz 1890-ih, ‘Gundulić zamišlja Osmanu’, ‘Dubravka’ i sl. i bila sam zaintrigirana. Bukovac je bio netaknuti teritorij na području kunsthistoričarskih istraživanja u SAD-u, iako je ovdje i živio neko vrijeme. Nakon što sam pročitala njegovu živopisnu autobiografiju ‘Moj život’ i posjetila Kuću Bukovac u Cavtatu, navukla sam se na Bukovca”, kaže.

Podsjetimo kako je Bukovac još kao desetogodišnjak sa stricem otišao u Ameriku, roditelji su ga poslali u potragu za boljim životom, no nakon stričeve naprasne smrti teta ga je stavila u popravilište za malodobne. Nema mogućnosti javiti se roditeljima, no ipak nekako uspijeva pobjeći i vratiti se kući u Cavtat, pa radi kao pomorac. Kasnije se, u svojoj osamnaestoj godini, ponovno vraća u San Francisco, iz tog je razdoblja sačuvano nekoliko portreta prema fotografijama, najzapaženija je “Sultanija”. Kako smatra Rachel Rossner, ima još prostora za nova otkrića: “Ostaje još toga dosta za daljnja istraživanja, primjerice Bukovčeva rana karijera u San Franciscu ili njegovi američki pokrovitelji u Francuskoj, i time bi se u budućnosti trebalo pozabaviti.”

Bukovčev je život od djetinjstva pun uspona i padova, a upravo je američka epizoda jedna od ključnih. Rachel Rossner smatra da su te okolnosti upravo i odredile njegovo umjetničko djelovanje: “Bukovčeve životne okolnosti svakako su ga učinile iznimno snalazljivim. Pogledajte samo kako je učio jezike. Talijanski koji je naučio u Cavtatu dobro mu je došao u San Franciscu i u Parizu, gdje je razgovarao s profesorima i modelima prije nego što je naučio francuski. Vrijeme koje je proveo u New Yorku i Kaliforniji u svojoj mladosti iskoristio je da nauči engleski koji mu je dobro došao kod američkih kolekcionara i mecena u Francuskoj, kao i kod trgovaca umjetnina Vicar Brothers, koji su otvorili prostor za pokroviteljstvo u Engleskoj. Bukovac je sigurno rođen s talentom za umjetnost, no njegova kreativnost, brze reakcije i sposobnost prilagodavanja omogućavale su da napreduje unatoč

CRNOGORKA NA OBRANI

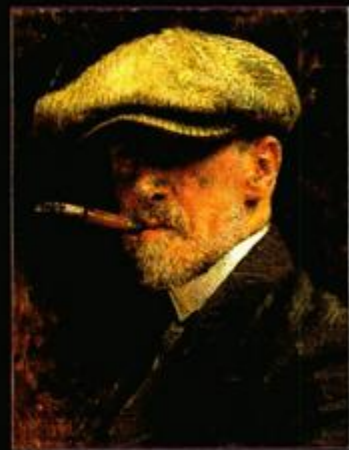
“To je vrlo ambiciozan rad koji istodobno zadovoljava i zahtjeve povijesnog slikarstva i ideološke imperativne onih koji su Bukovca podržavali iz njegove domovine”, kaže R. Rossner

U Klovićevim dvorima pripremaju čak tri izložbe posvećene Bukovcu, kroz tri godine, podijeljene po fazama njegova stvaralaštva. Prva počinje u siječnju i bavi se umjetnikovim djelovanjem u Francuskoj i u Engleskoj

RACHEL ROSSNER

Nakon što sam pročitala njegovu autobiografiju, navukla sam se na Bukovca

Američka povjesničarka umjetnosti posebno je proučavala i Bukovčev neistražen opus, njegove početke u Americi, kada nastaje i slika ‘Sultanija’. U Americi je slikar najprije boravio kao dječak, a potom i kao mladić

“Naišla sam na ciklus Bukovčevih povijesnih slika, kao što je ‘Gundulićev san’ i ostala sam zaintrigirana. Bukovac je netaknuti teritorij u SAD-u”

niji u svojoj mladosti iskoristio je da nauči engleski koji mu je dobro došao kod američkih kolekcionara i mecena u Francuskoj, kao i kod trgovaca umjetnina Vicar Brothers, koji su otvorili prostor za pokroviteljstvo u Engleskoj. Bukovac je sigurno rođen s talentom za umjetnost, no njegova kreativnost, brze reakcije i sposobnost prilagodavanja omogućavale su da napreduje unatoč

kom slikaru

svim nedaćama koje su ga sustigle i razvije duboko osoban stil.”

Rachel Rossner doktorat je o Bukovcu i njegovom češkom kolegi Čermáku nazvala “Velika očekivanja: Južni Slaveni u pariškim salonima preko slika Jraoslava Čermáka i Vlahe Bukovca” prema poznatom romanu Charlesa Dickens iz 1861. “Velika očekivanja”, o očekivanjima koja nisu nikada realizirana, te kako kaže: “Preokupacija mogućnostima univerzalna je u zapadnoj tradiciji. U Hrvatskoj imamo posebno interesantnu situaciju po tom pitanju. Za razliku od Francuske ili Italije, gdje se umjetnost povijala pod teretom briljantnih ideja iz idealizirane povijesti, umjetnost se na ovim prostorima povijala po teretom briljantnih ideja iz idealizirane budućnosti. To je stvorilo određen niz problema. Ideja umjetnosti trebala je investirati u listu nada, među kojima je bila neovisnost od Austro-Ugarskog Carstva. Umjetnosti se nije moglo dozvoliti da razočara taj san. Kako bi zaštitili taj san o umjetnosti, kritičari su držali umjetnike poput Bukovca u stanju napete, obećavajuće mladosti, opisujući kako se neprekidno kreću naprijed.”

U doktoratu piše i o važnosti Bukovčeva izlaganja na Milenijskoj izložbi u Budimpešti te kako je svojom umjetnošću želio pokazati “neovisnost hrvatske kulture od austro-ugarskog imperijalizma”. Je li u tome uspio? “Mnogi kritičari smatraju da jest, da je 1896. pokazao da Hrvatska ima originalna umjetnička djela, a tada se za svjetske sajmove smatralo da se na njima pokazuju vrhunci ljudskih dostignuća, da umjetnost ima sposobnost podići naciju u očima svijeta.”

100 TISUĆA EURA Vlaho Bukovac jedan je od naših najskupljih umjetnika na aukcijama, neki od njegovih važnijih radova dosegli su i cijenu preko 100 tisuća eura, bio je vrlo plodan, radio je posvuda, a i u svoje je vrijeme, nakon što se afirmirao, živio pristojno.

Za važnost međunarodnog pozicioniranja Bukovčeva rada Rachel Rossner ističe dva bitna imena: “Prvi je Igor Zidić i izložba koju je priredio u Haagu pod nazivom ‘Vlaho Bukovac - Kozmopolitski Hrvat’, a drugi rad Alexa Kidsona na Bukovcu u Sjevernoj Engleskoj”. I na izložbi u Klovićevima, nadodaje, “posudbe slika iz Pariza, Harrogatea i Liverpoola, pokazat će odnos s’ njegovim međunarodnim mecenama”. Pri istraživanju se oslanjala i na knjigu Vere Kružić-Uchytel “Knjiga je bila nezaoobilazna za moje istraživanje”. Činjenica da nije odrastala uz priču o Bukovcu i mana je i prednost, kaže, jer: “Na neki sam način oslobođena tereta.”

Među nova tumačenja Bukovčeva opusa iz pera ove kustosice spada i umjetnikov odnos prema pejzažu: “Razvio je svoj stil u Parizu pod utjecajem impresionista, u kontrastu sa oštrijim ‘njemačkim stilom’ koji je bio dominantan u Srednjoj Europi. No, kritika nije pripisivala Bukovčev stil francuskoj tradiciji, već su njegove svježije boje pripisivali kao direktnu reakciju na odrađanje u Dalmaciji. Tako da je stil ‘zagrebačke šarene škole’ interpretiran kao prirodan za sunčanu jadransku obalu. To stapanje stila i mjesta bio je snažan argument za originalnost i autentičnost.”